

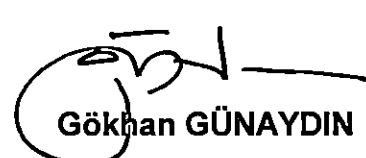
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dijital platform çalışanlarının ve kuryelerin çalışma hayatındaki statülerinin tanımlanması, bunların sosyal ve ekonomik haklarının düzenlenmesine, iş sağlığı güvenliği, sosyal güvenlik haklarına yönelik düzenleme yapılması için TBMM tarafından bu yeni tip çalışma modelinin ve çalışanların karşılaştıkları sorunların tespiti, yaşadıkları sorunların çözümü, maruz kaldıkları risklerin önlenmesi için alınacak önlemlerin belirlenmesi için gereken düzenlemelerin araştırılması için Anayasa'nın 98 ve İçtüzüğü'nün 104 ve 105'nci maddeleri kapsamında bir Meclis araştırması açılması konusunda gereğini arz ederiz.

Murat EMİR

Ankara Milletvekili

CHP Grup Başkanvekili

Gökhan GÜNAYDIN

İstanbul Milletvekili

CHP Grup Başkanvekili

Ali Mahir BAŞARIR

Mersin Milletvekili

CHP Grup Başkanvekili

GEREKÇE

Özellikle 1980'li yıllardan itibaren, emek rejimindeki dönüşüm yaşanmaktadır. İşgücü piyasasında işletmeler tarafından talep edilen ve teknolojik gelişmelerin de mümkün kıldığı esnek istihdam biçimleri, işverenlere üretim sürecinde kullanacakları işgücü miktarını ve işgücünün niteliğini, piyasanın taleplerine ve yeni üretim tekniklerinin gereklerine göre, dilediği gibi, hiçbir maliyete katlanmaksızın belirleyebilme imkânı sunmaktadır.

Bu çerçevede ortaya çıkan atipik istihdam biçimleri ne yazık ki uzun süreli ve korumalı istihdam biçimlerinde işverene yönelik yükümlülükleri azalttığı veya ortadan kaldırdığı gibi işgücünün sağlık, sosyal güvenlik, ücret ve sosyal ve mali haklarına yönelik bir tahribat yaratmaktadır. Dijital emek platformları da atipik istihdam biçimleri içinde, günümüzde işletmelere işveren statüsünün getirdiği tüm sorumluluklardan kaçınarak, emeğin sosyal maliyetlerine katlanmaksızın, dilediği zaman, dilediği süre boyunca çalıştırabileceği ve dilediği beceri seviyesinde işgücüne kolayca ulaşabileceği işgücü olanakları sunmaktadır. İşletmeler bu yeni istihdam biçimi sayesinde yalnızca emeğin sosyal maliyetlerinden sıyrılmakla kalmayıp, aynı zamanda işçi bulmanın ve üretim araç-gereçlerinin maliyetlerinden de kurtulabilmektedirler.

Çalışanlar açısından güvencesizliğin ve sömürünün yeni bir biçimi olan dijital emek platformları, her geçen gün daha fazla değer kazanmakta, daha fazla işçinin temel gelir kaynağı olmaya devam etmektedir. Ancak dijital platform çalışma biçiminin yaygın olduğu ülkelerde, platform çalışanlarının sayılarında yaşanan artışlara paralel olarak, bu çalışanların sorunları dikkat çekmeye başlamış, henüz çok az bilinen çalışma koşulları ve iş ilişkilerinin yapısına ilişkin araştırmaların sayısı artış göstermiştir. Bu çalıştırma biçimi çeşitli yargı süreçlerinin konusu olmaya başlamış ve uluslararası emek örgütlerinin de bu alana yönelik düzenleme arayışlarına neden olmuştur.

Bu bağlamda Türkiye'de çalışma hayatına ilişkin mevzuatta bu yeni çalışma biçimine yönelik bir düzenleme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Özellikle pandemi sırasında çeşitli dijital platformlar aracılığıyla yapılan toptan ve perakende ticaretin hızla artışı bu alanda çalışmayı arttırdığı gibi yüksek işsizlik düzeylerinin yapısal hale gelmesi de bu çalışma biçimine bir yönelme yaratmıştır. Çalışanlar, korumasız, güvencesiz ve düşük ücretlerle bu alanda çalışma zorunda kalmışlardır.

Anayasanın 49'uncu maddesinde tanımlanan çalışma hakkı, devletin sosyal ve ekonomik haklar alanında çalışanları koruyucu tedbirleri almasını zorunlu kıldığı gibi sosyal hukuk devleti ilkesi de aynı zamanda bu alanda devletin bu yeni çalışma biçimine yönelik koruyucu tedbirleri alması ve yasal düzenleme yapmasını zorunlu kılar.

Özellikle bu yeni çalışma biçimlerinde taşımacılık önemli bir yer tutmaktadır ve bu çerçevede ürünlerin taşınması ve müşterilere ulaştırılmasında kurye hizmetleri önemli bir yer tutmaktadır. Kurye hizmetlerini yerine getiren çalışanların yaşadıkları birçok sorun bulunmaktadır. Bunlardan ilki bu alanda çalışanların statülerinin saptanmasıdır. Genellikle esnaf kurye gibi tanımlarla ortaya çıkan bu yeni çalışma biçiminde platform çalışmasının üçlü yapısı (platform, çalışan ve müşteri) çalışma ilişkilerindeki işçi ve işveren arasındaki iş ilişkisine yönelik düzenlenmiş mevzuatın bu alana ilişkin yetersiz kalmasına neden olduğu gibi, alt işveren ilişkisi ile geçici iş ilişkisi gibi çeşitli istihdam biçimleriyle olan benzerlikleri nedeniyle bu tür istihdam biçimlerinden ayrıştırılması ihtiyacını doğurmaktadır. Diğer yandan, yapılan sözleşmelerin iş hukuku alanın ilkel biçimlerinden olarak tanımlanan farklı sözleşme türleri üzerinden şekillendirilmesi de ele alınması gereken başka bir konu olmuştur. Bu çerçevede bu alanda yapılan sözleşmeler çalışanın statüsünü kendi hesabına çalışma statüsü ile işçi statüsü arasında bir konuma indirgemekte ve bu bağlamda işçiyi koruyucu mevcut düzenlemelerin uygulanamaz hale gelmesine neden olmaktadır. Söz konusu statünün belirlenmesi ile birlikte bu çalışanların ücret, izin ve diğer haklarının da korunmasına yönelik özel koruyucu düzenleme ihtiyacı bulunmaktadır.

Motokuryelerin bu yeni atipik ve esnek istihdam biçiminden kaynaklanan sorunlarının başka bir boyutu da iş sağlığı ve güvenliğine yönelik mevzuatın yetersiz kalmasıdır. Özellikle kendi hesabına bağımsız çalışanların 6331 sayılı Kanunun kapsamı dışında bırakılmış olması, bu şekilde çalışanların maruz kaldıkları risklere karşı korunmasını güçleştirmekte ve koruyucu tedbirlerin alınıp alınmadığının denetimine olanak vermemektedir. Bu çalışma biçiminin de iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı açısından kapsama dahil edilmesi ve bu tür çalıştırmanın kendine yönelik risklerine ilişkin yeni koruma biçimlerinin ve denetim biçimlerinin mevzuata dahil edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, kurye hizmetleri ve kurye olarak çalışanların bir diğer sorunu da bu alandaki çalışanların kısa ve uzun vadeli sigorta kolları kapsamında ekonomik ve

sosyal risklere karşı korunmasını sağlayacak düzenlemelerin eksikliğidir. Özellikle bu alandaki mevzuatın bu alandaki çalışmaları çalışanların sorumluluğuna bırakmış olması nedeniyle bu alanda prim ödeme yükümlülüklerinin yerine getirilmemesine, buna yönelik koruyucu yaptırımların hayata geçirilememesine neden olmaktadır.

Dijital platform çalışanlarının ve kuryelerin çalışma hayatındaki statülerinin tanımlanması, bunların sosyal ve ekonomik haklarının düzenlenmesine, iş sağlığı güvenliği, sosyal güvenlik haklarına yönelik düzenleme yapılması için TBMM tarafından bu yeni tip çalışma modelinin ve çalışanların karşılaştıkları sorunların tespiti, yaşadıkları sorunların çözümü, maruz kaldıkları risklerin önlenmesi için alınacak önlemlerin belirlenmesi için gereken düzenlemelerin araştırılması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

